

Pòrtic

Ramon Aymerich

La fàbrica de turistes

El país que va canviar la indústria
pel turisme

Ramon Aymerich

La fàbrica de turistes

El país que va canviar la indústria
pel turisme

Pòrtic

Primera edició: maig del 2021

© Ramon Aymerich Piqué, 2021

Drets exclusius d'aquesta edició:

Raval Edicions, SLU, Pòrtic

Av. Diagonal, 662-664

08034 Barcelona

www.portic.cat

ISBN: 978-84-9809-497-8

Dipòsit legal: B. 6.366-2021

Fotocomposició: AuraDigit

El paper utilitzat per a la impressió d'aquest llibre té la qualificació de paper ecològic i procedeix de boscos gestionats de manera sostenible.

Qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra requereix l'autorització escrita de l'editor; la llei preveu sancions per als infractors.

Si necessiteu fotocopiar o escanejar algun fragment de l'obra, podeu sol·licitar permís al Centro Español de Derechos Reprográficos, a través del portal www.conlicencia.com

o bé trucant als telèfons 91 702 19 70 / 93 272 04 47.

Tots els drets reservats.

ÍNDEX

1. Una història extraordinària	7
2. La Costa Brava i la indústria dels forasters	17
3. De Thomas Cook a la segona residència	35
4. Salou, el turisme familiar a l'hivern	47
5. Lloret i l'estigma del turisme nocturn	61
6. La reconversió de Barcelona	71
7. Història d'una ciutat saturada	93
8. Consumir el paisatge	109
9. Quin treball, quina prosperitat?	119
10. Ens hem equivocat?	131
11. Cap on anem	145
<i>Agraïments</i>	149

1

UNA HISTÒRIA EXTRAORDINÀRIA

Té cinquanta-set anys i des d'en fa vint-i-cinc no feia altra cosa que gestionar hotels i restaurants. Primer, a la Costa Daurada; després, a Barcelona. Però des de l'estiu del 2020 que no ha vist ni un sol turista. Ha tancat els hotels i els restaurants perquè perdia diners si els mantenia oberts. I diu que es passa el dia omplint formularis, revisant papers i enviant correus electrònics; parlant amb advocats i proveïdors; perdent el temps amb l'administració. Al juliol encara va ser fàcil negociar l'ajornament dels pagaments. Els propietaris dels locals no volien perdre un bon llogater, perquè ell sempre ha estat un bon client, una persona raonable amb qui és fàcil posar-se d'acord. A l'estiu, tant el Lluís com els seus proveïdors pensaven que això de la pandèmia seria cosa de setmanes, que al mes de setembre les coses arrencarien a poc a poc. Llavors encara li sortien els números. Perquè havia fet les coses bé. El febrer del 2020 ja s'ho va ensumar i no va contractar ningú. I quan van llegir que anul·laven el Barcelona Mobile Congress, es va desfer de tots els treballadors temporals. Per si de cas. El director financer li va dir que s'equivocava. «No m'equivocava. No m'equivoco mai», diu amb un somriure.

Després la troca es va anar embolicant. Acabar amb el virus era molt més complicat del que tots ens pensàvem. Ell no vol criticar els polítics. Pensa que no ho han fet bé, però no té ganes de discutir ni és dels que surt al carrer. Només vol que s'arregli tot això com més aviat millor. Però també vol que se sàpiga que així no es pot viure. No es crea riquesa, això és de manual; només es malviu. Com molta de la gent que treballava per a ell, unes setanta persones amb contractes fixos. «Jo no pago malament als meus empleats, diguin el que diguin». Però afegeix que amb els ERTO els ha quedat un sou de 900 euros al mes (si és que el cobren).

Al Lluís el vaig conèixer un dia davant de l'Hospital del Mar. Em va explicar que hi havia moments que es cansava d'estar tancat a casa pendent del telèfon i se n'anava a caminar una estona fins a la platja. Vam passejar plegats; allà on s'acaba la Mar Bella, es va girar i va mirar enrere, cap a l'hotel Vela. «Tu ni t'imagines els diners que estem deixant de fer... Tot això abans estava ple de gent, amb tots els xiringuitos i els restaurants oberts».

De vegades té mals moments. Pensa que el millor és deixar-ho córrer. Però, és clar, no és tan fàcil tancar un negoci així com així. De moment, ha tornat a renegociar els pagaments, tot i que aquesta vegada no ha estat tan fàcil. Tothom està de molt mal humor. Fa molta mandra entendre que cal acceptar una altra rebaixa. I la veritat és que ell tampoc ho té clar. No els pot assegurar quan tornarà a obrir, ni si vindrà gent ni quanta en vindrà. Ell sempre ha estat optimista, pensa que això s'acabarà algun dia i que el turisme serà el primer que tornarà; les persones ho porten a dins. Però ja no s'atreveix a fer pronòstics.

El Lluís diu que va acabar fent d'hoteler perquè li agrada. La seva família ve de pagès, de l'Alt Urgell. Tenia vint anys

el dia que va sentir dir al seu pare que havien de fer alguna cosa, que allò no anava bé. Calcula que devia ser als anys vuitanta, quan algunes famílies ja marxaven del poble perquè criar bestiar no duia enlloc. Primer, el pare ho va provar amb el porc, però no en va quedar convençut. Després, va fer cas del tiet i va posar uns diners en un càmping a la costa de Tarragona; les coses van anar millor. De fet, va anar tan bé que va acabar obrint el seu propi càmping i per allà van passar, en un moment o altre, el Lluís i els seus dos germans. Cap d'ells sabia què volia dir tractar amb turistes, però en van aprendre de pressa. Només calia ser una mica amable i estar ben despert.

Ara que s'ha fet gran i coneix l'ofici, reconeix que aquells anys van ser molt fàcils. Diu que n'hi havia prou amb obrir les portes, que els diners entraven sols. I quan parla de diners, està parlant de diners de veritat, de diner en efectiu d'aquell que un porta a la butxaca i que es reparteix a final de mes amb els socis. Res de martingales comptables; diner de veritat. «Si a més comptes que Hisenda era can seixanta, encara ho entendràs més». Els turistes venien, gastaven i donaven propines. I ells no donaven l'abast. Creixia més la demanda que l'oferta. Els primers hotelers que va conèixer eren paios espavilats, gent que tenia un terreny rústic que se n'anava a veure l'alcalde perquè el requalifiqués. «Ep, nen, no ens deixis tirats, eh!». I si es quedaven curts de calés sempre podien trucar a la porta dels grans operadors. Anaven bojós per omplir els hotels i t'avançaven els diners.

Aquell món li agradava. Dels tres germans, era el que es passava més hores al càmping. El germà gran treballava en una multinacional asseguradora i era llest a l'hora de portar els comptes. Però tenia el cap ficat a l'oficina, i no l'en va treure fins que el van prejubilar. El petit era enginyer químic

i volia dedicar-se a ensenyar, però després va fer recerca i ara es passa el dia negociant fons públics per a una *start-up* que ha muntat. Ell havia estudiat per a enginyer industrial, res a veure amb la feina que ha acabat fent. Però volia guanyar diners i li agradava el tracte amb la gent, amb els clients. Diu que tenia molta gràcia organitzant la gent i muntant equips. Em parla de companys de carrera que es van dedicar al totxo, a comprar terrenys i a construir. També van fer diners. Potser més i tot. Però a ell li agradava el turisme. «I eren uns temps en què tot el que feies sortia bé». A més, treballava amb el client estranger, que pagava en divises. I això et donava un plus.

Un dia li van proposar de comprar un edifici a Barcelona, reformar-lo i convertir-lo en un hotel. Ell feia dies que hi donava voltes, perquè hi vivia i perquè diu que aquí els negocis sempre han anat a més velocitat. L'operació era de mil milions de pessetes, però la gent que l'hi proposava tenia fins i tot el banc que ho finançava. Devia ser l'any 1995. Va presentar el projecte a la família un diumenge que s'havien ajuntat per dinar. El van engegar; li van dir que no hi tocava, que no pensaven arriscar els diners amb una bogeria com aquella. Tenien raó, estava parlant d'una cosa gran. Però «per què et fiques en negocis si no és per fer-los créixer?». Es va empipar tant que se'n va anar una temporada a viure a Londres.

Va tornar de Londres canviat. Havia après anglès; havia vist el naixement d'internet i havia posat calés en una empresa de contractació d'hotels en línia. Llavors encara no hi havia Booking, i allò era una selva. Va trobar una pensió al centre de Barcelona que no estava malament, i la va convertir en un hotel. Va ser tot molt ràpid. Era el 1999. Dos anys després va obrir un restaurant que també va anar bé. El 2010

va obrir el segon hotel, i el tercer el 2016. Mentrestant havia obert dos restaurants més.

Barcelona era una altra mena de negoci. Els costos no eren els mateixos. La gent que treballava per a ell ja cobrava un sou normal. «Tampoc cal anar per la vida escanyant la gent». Sabia quedar bé i encara hi feia negoci, perquè hi havia una demanda que no te l'acabaves. El que havia canviat era el client. A la costa t'havies d'entendre amb els operadors, que eren uns perles, gent que anava al cèntim; dels clients gairebé no te'n preocupaves. A Barcelona, en canvi, era el revés. Aquí la gent no te la portaven, venien pel seu compte. Almenys els seus clients. I els havia de tractar bé, perquè si fallava en alguna cosa li podien posar una reclamació. O li penjaven comentaris al TripAdvisor, que no sap què feia més mal. Van ser uns anys instructius. Va fer molts diners, llàstima que la meitat se n'anaven a l'agència en línia, que se li menjava tots els beneficis. Fins que no va poder més i la va haver de tancar.

La bonança encara va durar un bon temps. Barcelona, diu, és una bona ciutat per fer turisme. Els turistes l'estimen, la veuen seva, i els barcelonins són amables. És veritat que el sector té mala premsa, però això és cosa dels anys salvatges de la costa. De quan les coses es feien sense professionalitat. De quan hi havia pirates que anaven amb autobusos a buscar famílies senceres a Múrcia i Andalusia. Arribaven aquí i els repartien les feines. «Tu fas cara d'espavilat, tu faràs de cambrer, tu et posaràs a fer paelles, tu...». Tot aquell món es va acabar amb l'euro. Després hi va haver gent que va voler seguir fent les coses de la mateixa manera, però amb immigrants de fora. Encara veu alguna empresa d'aquestes, on es respira el mal ambient de les coses improvisades.

El 2016 va pensar que ja n'hi havia prou: es vendria els hotels i a viure. Perquè en aquest negoci, sosté, els hotelers

només tenen deutes. Tot ho fan endeutant-se. I quan vols vendre un hotel, mai no hi ha problemes, sempre trobes algú que el vol comprar. Però mira que és punyetera la vida. Quan estava preparant els papers, va arribar el 2017. Un atemptat salvatge a la Rambla. Després manifestacions al carrer... Tot es va complicar i quan ja semblava que ens refèiem va arribar el virus...

La del Lluís és una història extraordinària. Però no excepcional. N'hi ha uns quants que han fet com ell. I han contribuït que la indústria del turisme hagi esdevingut la primera activitat de l'economia catalana, el motor. Han tardat més de cinquanta anys a aconseguir-ho, i encara costa d'admetre. Catalunya es té ella mateixa per una societat industrial. Però això és perquè les mentalitats canvien molt més lentament que els fets. Ja fa anys que vam passar a ser una societat de serveis. Som un país amb una economia diversificada, amb indústria química, alimentària, de l'automoció, bons hospitals i bones universitats. Però també som un país turístic. Turístic? Això costa més d'assumir. Som un país turístic «perquè vam saber aprofitar uns avantatges comparatius quan es van presentar», diu l'economista Andreu Mas-Colell. No és l'únic que ho diu, però també n'hi ha que diuen el contrari. El turisme no deixa indiferent. Com diu el geògraf Salvador Antón, «parlem del turisme en termes morals, com si fos una cosa bona o dolenta». ¿Potser perquè sembla que en un moment determinat de la nostra història vam triar el camí del diner fàcil i no vam tenir més visió i ambició? O no vam tenir en compte els efectes que l'activitat turística podia tenir en el mercat laboral, com ha explicat l'economista Miquel Puig...

El que ve a continuació és una petita història d'aquesta transformació. Des dels inicis fascinants de la Costa Brava de pobles blancs de pescadors fins al gran Salou del turisme fa-

miliar; de la Barcelona ciutat de fires i congressos dels setanta a la ciutat desbordada per la gent i que ha canviat la fesomia. Dels 2,5 milions de turistes estrangers que van trepitjar el país l'any 1964 als 19,3 milions del 2019. Dels 700.000 visitants de la Sagrada Família el 1994 als 4,5 milions que van fer llargues cues el 2017 per accedir-hi, convertida en la imatge més identificativa de la ciutat. De les famílies que van haver d'improvisar en els anys cinquanta per atendre els primers estrangers a les males praxis en algunes feines associades a aquesta activitat.

Tot això l'any en què el turisme s'ha parat. Perquè si hem de creure que avui tot és turisme, que aquesta activitat es caracteritza per fagocitar tot el que troba, també ho és que la pandèmia de Covid-19 l'ha colpejada en la seva essència: la mobilitat de les persones. En aquest context, té tot el sentit demanar-se pel futur d'aquest negoci, per la seva fragilitat i per la nostra relació amb aquesta activitat. Cal aprofitar, doncs, aquest llarg i inacabat parèntesi per imaginar com ha de ser en un futur pròxim.